

Τα γεγονότα μετά την απελευθέρωση της Καβάλας

Του Κωνσταντίνου Π. Παπακοσμά*

Τα της απελευθέρωσης της πόλης περιορίζονται κάθε χρόνο στις ιστορικές αναφορές των γεγονότων τον Ιούνιο του 1913. Όμως τα πιο σημαντικά για την πόλη έγιναν τις επόμενες ημέρες τον χρόνο εκείνον . Ο Ιούλιος ήταν καθοριστικός για την τύχη της Καβάλας αλλά και των Καβαλιωτών που είχαν απαχθεί από τους Βουλγάρους. Όλη η πόλη αγωνιούσε για την τύχη του Επισκόπου Μυριέων Αθανασίου αλλά και των υπολοίπων 29 επιφανών πολιτών. Μετά από διπλωματικές προσπάθειες , κυρίως της Γαλλίας αλλά και της Ελληνικής διπλωματίας στην Σόφια οι όμηροι επέστρεψαν καταβεβλημένοι στην Καβάλα αρχές Αυγούστου , ένας από αυτούς δολοφονήθηκε από τους Βουλγάρους σε έναν από τους σιδηροδρομικούς σταθμούς που τους περιφέρανε στην Βουλγαρία ήταν ο Γεώργιος Κουταλιάγκας.

Τέλη Ιουλίου με αγωνία οι Καβαλιώτες περίμεναν και τα αποτελέσματα της διασκέψεως στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας και της αποφάσεις των μεγάλων δυνάμεων της εποχής για την τύχη της Καβάλας, αν δηλαδή ενταχθεί στο Ελληνικό Βασίλειο ή προσαρτηθεί στους Βουλγάρους. Τελικά με την επιμονή του Ε. Βενιζέλου αλλά και την καθοριστική στήριξη των Γάλλων εντάχθηκε στον Εθνικό κορμό.

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΒΑΛΑ

Για την ένταξη της Καβάλας στο Ελληνικό Βασίλειο πολλές ήταν και οι αναφορές των ξένων σε διάφορα δημοσιεύματα στις εφημερίδες του εξωτερικού. Η Καβάλα ήταν γνωστή για την παραγωγή και επεξεργασία των φημισμένων , τότε, καπνών ανατολικού τύπου, που ήταν περιζήτητα στις αγορές.

Το Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος, φωτογραφίες από τα αρχεία του , μοναδικά ιστορικά ντοκουμέντα από την απελευθέρωση της Καβάλας τον Ιούνιο του 1913.

“Η Καβάλα είχε καταληφθεί από τους Βουλγάρους τον Οκτώβριο του 1912, κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου. Λίγους μήνες αργότερα, στις 25 Ιουνίου 1913, η πόλη της Καβάλας εκκενώθηκε από τα βουλγαρικά στρατεύματα. Οι Βούλγαροι, λόγω των παραπλανητικών κινήσεων του Θ/Κ "ΥΔΡΑ" έξω από το λιμάνι της πόλης , πίστεψαν ότι μια ή και δύο ελληνικές μεραρχίες αποβιβάστηκαν πιθανότατα στα ανατολικά της Καβάλας, στην Κεραμωτή και έτσι οπισθοχώρησαν προς βορρά. Την επόμενη ημέρα το αντιτορπιλικό "ΔΟΞΑ" , υπό τον πλωτάρχη Α. Κριεζή μαζί με τα αντιτορπιλικά "Πάνθηρ" και "Ιέραξ" αποβίβασαν αγήματα και απελευθέρωσαν την πόλη της Καβάλας”. Αυτά γράφει η ανάρτηση του Ναυτικού Μουσείου και συνεχίζει: “Οι φωτογραφίες που παρουσιάζονται εστάλησαν από τον Charles Avezou, μέλος της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, στον πλωτάρχη Α. Κριεζή, κυβερνήτη του αντιτορπιλικού «ΔΟΞΑ» και πρώτου διοικητή της πόλης.

"Τούρκοι και Έλληνες συρρέουν προς τις προκουμαίες, οι καμπάνες σημαίνουν και από κάθε παράθυρο φανερώνεται μια ελληνική σημαία, κρυμμένη πολύ καιρό". Είναι τα λόγια που σημειώνει ο ίδιος ο Charles Avezou κάτω από τις φωτογραφίες”.

ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΓΑΛΛΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ;

Ο Avezou, Charles (1887-1915) ήταν Αρχαιολόγος, μέλος της Γαλλικής Σχολής Αθηνών το 1910, σκοτώθηκε σε δράση στο Κωστουρίνο (Σερβία) τον Νοέμβριο του 1915. Πρώην μαθητής της École Normale Supérieure (τάξη 1907 I). Την άνοιξη του 1914, ο Charles Picard, μετέπειτα διευθυντής της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, και ο Charles Avezou, ερχόμενοι από τη Θάσο, όπου η Γαλλική Σχολή διενεργούσε ανασκαφικές έρευνες από το 1911, διηύθυναν την πρώτη ανασκαφική αποστολή στους Φιλίππους. Είχαν ήδη περάσει από τον αρχαιολογικό χώρο το 1911 και το 1912. Τον Οκτώβριο του 1912 ξέσπασε ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος, ανακόπτοντας οποιαδήποτε αρχαιολογική δραστηριότητα την επόμενη χρονιά. Το 1914 οι ανασκαφικές έρευνες μόλις είχαν ολοκληρωθεί, όταν αυτή τη φορά κηρύχθηκε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος. Ο Avezou έπεσε νεκρός στο βουλγαρικό μέτωπο το 1915. Οι Γάλλοι αρχαιολόγοι δεν επέστρεψαν στους Φιλίππους παρά μόνο το 1920, με την ανάληψη της διεύθυνσης της Σχολής από τον Picard.

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ

Η απελευθέρωση της Καβάλας διέλυσε τα όνειρα των Βουλγάρων για έξοδο στο Αιγαίο. Αλλά πώς θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο; Η Καβάλα ήταν η πιο Ελληνική από όλες τις παράλιες πόλεις, αφού δεν υπήρχαν ούτε στο ελάχιστο Βούλγαροι σε αυτήν.

Οι Βούλγαροι σχεδίαζαν να προκαλέσουν .. σφαγή στην πόλη ..αλλά η πανικόβλητη φυγή τους, από το τέχνασμα του Στολάρχου Κουντουριώτη για απόβαση, έσωσε την πόλη.

Η Αγγλική εφημερίδα "Daily News" επιβεβαιώνει με δημοσίευμα της ότι οι σφαγές και οι λεηλασίες αποφεύχθηκαν τελευταία στιγμή:

"Η ιστορία της σωτηρίας της Καβάλας μοιάζει με σελίδα μυθιστορήματος. Το βράδυ, το κύριο σώμα της φρουράς, περίπου 4.000 άνδρες, εγκατέλειψαν την πόλη, αφήνοντας ένα Τάγμα ως οπισθοφυλακή, πλην μιας Διμοιρίας που είχε λάβει εντολή για λεηλασία και σφαγή ... Οι πολίτες είχαν κλειστεί στα σπίτια τους, αναλογιζόμενοι με τρόμο τι θα ακολουθούσε την επομένη ημέρα ... Η Καβάλα ήταν πρωτεύουσα του Καζά της Καβάλας και είχε τότε 24.200 κατοίκους, περισσότερους δηλαδή από την πρωτεύουσα του Σαντζακίου, τη Δράμα. Οι κάτοικοι ήταν 9.100 Έλληνες ορθόδοξοι, 9.000 Μουσουλμάνοι, 100 καθολικοί και άλλοι 6.000 Έλληνες καπνεργάτες από τα γύρω χωριά".

ΤΑ ΧΑΡΜΟΣΥΝΑ ΝΕΑ

Τα χρόνια εκείνα της ..Απελευθερώσεως της πόλης μας, η μετάδοση των χαρμόσυνων νέων γίνονταν με ραδιοτηλεγραφήματα . Οι εφημερίδες των Αθηνών αλλά και της Ελεύθερης Ελλάδας είχαν πληροφορηθεί μερικές ώρες μετά την ύψωση της σημαίας στο Διοικητήριο της πόλης το μεγάλο γεγονός της "κατάληψης της Καβάλας .." από το Πολεμικό Ναυτικό. Μερικές ημέρες μετά κυκλοφόρησαν και οι πρώτες καρτ- ποστάλ από την Καβάλα , με την έλευση της 7^{ης} Μεραρχίας Πεζικού αλλά και στιγμών στην πόλη και την γύρω περιοχή, όπως η εικόνα του Αντιτορπιλικού «ΔΟΞΑ» αλλά η παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων στην Ιερά Μονή της Εικοσιφοινίσσης. Δημιουργός των καρτών τα βιβλιοχαρτοπωλεία της Καβάλας «Ήλιος» και «Κόσμος» όπως και ο «Σ.Κ. Διαμαντόπουλος» από τους παλαιότερους βιβλιοχαρτοπώλες της Καβάλας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Η Απελευθέρωση της Καβάλας το 1913 ενέπνευσε τον ζωγράφο Βασίλειο Χατζή «Το λιμάνι της Καβάλας» είναι πίνακας ζωγραφικής του Β. Χατζή και βρίσκεται στην Εθνική Πινακοθήκη στην Αθήνα. Στο αριστερό τμήμα της σύνθεσης εικονίζονται σημαιοστολισμένες βάρκες γεμάτες κόσμο και δεξιά ένα πολεμικό πλοίο ενώ στο βάθος διαγράφεται η πόλη της Καβάλας. Το ενδιαφέρον του ζωγράφου εστιάζεται στην υποκειμενική αίσθηση της οπτικής πραγματικότητας κι όχι σε ένα συγκεκριμένο σημείο. Η άποψη της πόλης είναι τόσο γενικευτική ώστε τα περιγράμματα χαρακτηριστικών μνημείων της είναι δυσδιάκριτα. Ο πίνακας είναι ελαιογραφία διαστάσεων 25X 45 εκ.

Η ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Δήμαρχος της πόλης ορίστηκε μερικές ημέρες αργότερα, ένας από τους δημογέροντες που δεν είχαν απαχθεί, ο Γιώργος Πρωτόπαπας, ενώ πρώτο μέλημα του Πλωτάρχη Αντώνη Κριεζή ήταν να οργανωθεί η Ταχυδρομική Υπηρεσία και η επικοινωνία με την ελεύθερη Ελλάδα.

Οι Καβαλιώτες Μοσχοπολίδης, Σταυρακάκης, Κασιγόνης, Αστεριάδης ανέλαβαν το έργο της ανασύστασης της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας.

Τα γράμματα μεταφέρονταν με το αντιτορπιλικό στη Θάσο εκεί γίνονταν η ..λογοκρισία και στη συνέχεια με πλοίο του Ναυτικού στον Πειραιά.

Αναζητήθηκαν και γραμματόσημα, αρχικά υπήρξε η σκέψη να χρησιμοποιηθούν Βουλγάρικα, όμως στην έρευνα που έγινε στο κτίριο που είχαν οι Βούλγαροι το Διοικητήριο τους δεν βρέθηκε τίποτα. (είχαν φροντίσει να πάρουν τα πάντα με την αποχώρησή τους..).

Βρέθηκαν όμως γραμματόσημα σε καταστήματα και τράπεζες. Το καλλιτεχνικό τυπογραφείο «Ερμής» του Μιχαήλ Τόκου ανέλαβε να τυπώσει την φράση «Ελληνική Διοικήσεις» στα γραμματόσημα αυτά. Στο «Ελληνική» το «ν1» τυπώθηκε με «1» αντί με «ι». Τα γραμματόσημα αυτά λόγω του λάθους.. απόκτησαν συλλεκτική αξία στη συνέχεια. Στη δεκαετία του 1920, σύμφωνα με Γαλλικούς καταλόγους συλλεκτών κόστιζαν 3000 Γαλλικά φράγκα το ..ένα.

Στο “Καβαλιώτικο Ημερολόγιο” του Δημοσιογράφου Επαμεινώνδα Παπαπερικλή στη δεκαετία του 1920 γίνονταν εκτενή αναφορά στην οργάνωση της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας στην Καβάλα αμέσως μετά την απελευθέρωση αλλά και στο θέμα των ..γραμματοσήμων. Ο Δημοσιογράφος έγραφε τότε.. “Να συστήσουμε στον Δήμον μας και το Διοικητικόν Συμβούλιον της Μεγάλης μας Εμπορικής Λέσχης, όπως διαθέσουν το ποσόν που απαιτείται για την αγορά μιάς σειράς των ως άνω γραμματοσήμων, τα οποία βεβαίως με την πάροδο του χρόνου θα καταστούν κειμήλια ανεκτίμητα για την ιστορία της πόλεως μας..” .

Η σειρά των γραμματοσήμων έχει δωριθεί από την οικογένεια Γεωργίου και Δημητρίου Αστεριάδη στον Δήμο Καβάλας, αντίγραφο της σειράς είχε δοθεί και στον αείμνηστο πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας **Κάρολο Παπούλια** κατά την επίσκεψή του στην Καβάλα το 2007 και την ανακήρυξη του ως επιτίμου δημότη.

Στις φωτογραφίες μας: Η Καβάλα τον Ιούλιο του 1913 από τον Avezou Charles (1,2, και 3). Ο Γάλλος αρχαιολόγος Avezou Charles (4) . Δημοσίευμα της εφημερίδας ΣΚΡΙΠ τον Ιούνιο του 1913 (5). Ο γράφων στην Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδος τον Απρίλιο του 2022 μπροστά από τον πίνακα του Βασίλειου Χατζή “Το λιμάνι της Καβάλας” (6) . Ο γιορτασμός

για τα 50 χρόνια απελευθέρωσης της πόλης τον Ιούνιο του 1963 και η ύψωση της Ελληνικής σημαίας στα τότε δικαστήρια, διοικητήριο της πόλης το 1913 , φωτογραφία από την εφημερίδα ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ Καβάλας(7).

***Ο Κωνσταντίνος Π. Παπακοσμάς καταγράφει τη νεότερη ιστορία της πόλης.**